

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SUSKYSTINTŲ GAMTINIŲ DUJŲ TERMINALO
ĮSTATYMO NR. XI-2053 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ŠILUMOS ŪKIO ĮSTATYMO NR. IX-1565 32 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGIJOS IŠTEKLIŲ RINKOS ĮSTATYMO
NR. XI-2023 2, 3, 10, 13 STRAIPSNIŲ, ŠEŠTOJO IR SEPTINTOJO SKIRSNŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(TAP-18-1488; TAIS NR. 18-10737)**

2018-09-26 Nr. NV-2530

Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį įstatymams ir teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Visų pirma norėtume atkreipti dėmesį, kad neturėtų būti formuojama ydinga praktika, kai apie valstybės pagalbą ar jos pakeitimus (aptariamų atveju – įstatymų projektais atliekamus pakeitimus) pranešame Europos Komisijai ir ji derinama dar iki to momento, kai nei Vyriausybė, nei Seimas tokių valstybės pagalbos pakeitimų nėra apsvarstę ir jiems pritarę.

Dėl SGDTĮ projekto

1. Projektu keičiamo 11 straipsnio 4 dalyje siūloma numatyti naujas SGD terminalo būtinąjį kiekį tiekimo pagrindų sąnaudų kategorijas, lyginant su tomis, kurios šiuo metu yra numatytos VKEKK patvirtintoje metodikoje. Todėl aiškinamajame rašte turėtų būti pateiktas jų poveikis, t.y. ar dėl to pagrindų sąnaudų suma padidės (sumažės) ir koks galėtų būti prognozuojamas pokytis.

2. Abejotina, ar Projektu keičiamo 11 straipsnio 4 dalies 1 punkte išdėstytos pagrindinės sąnaudos (kainų skirtumas) gali būti laikomos sąnaudomis, kurias pagal šio straipsnio 4 dalį „išskirtinai patiria paskirtasis tiekėjas“ ir „dėl kurių paskirtasis tiekėjas negali veikti tokiomis pat rinkos sąlygomis kaip ir bet kuri kita gamtinių dujų tiekimo įmonė“. Tokia logika reikštų, kad kuo pigiau į rinką dujas tiekia bet kuri kita gamtinių dujų tiekimo įmonė, tuo didėja paskirtojo tiekėjo sąnaudos.

3. Projektu keičiamo 11 straipsnio 8 dalyje yra siūloma įtraukti naują terminą „paskirtojo tiekimo“, tačiau jis neatitinka tiek galiojančio įstatymo, tiek siūlomų pakeitimų nuostatų, pagal kurias paskirtasis tiekėjas vykdo *būtinąjį kiekį tiekimą*.

4. Projekto 2 straipsnio 3 dalies antrajame sakinyje nurodoma, kad „šioje dalyje nurodyti <...> įsipareigojimai ir prievolės, neįvykdyti iki <...>“, tačiau reikia pastebėti, kad šioje dalyje jokie konkretūs įsipareigojimai ir prievolės nenurodomi. Todėl lieka neaišku, kurie iš sutartyse nurodytų įsipareigojimų ar prievolių turi galioti iki visiškai ir tinkamo jų įvykdymo. Be to, neaišku, kas bus su tomis sutarčių nuostatomis, kurios, pvz., numato ginčų nagrinėjimo tvarką, prievolių užtikrinimą ar kitus šalių santykių aspektus ir kurios neteks galios nuo įstatymo įsigaliojimo (kitą variantą, ar bus galima tinkamai ir visiškai įvykdyti „įsipareigojimus ir prievole“, kai sutartys nebegalios.

5. Siūlome atsižvelgti į Teisingumo ministerijos pateiktą 2 pastabą dėl Projekto įsigaliojimo datos ir pereinamojo laikotarpio. Norint pasinaudoti Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalies, kuri numato, kad „teisės aktai, keičiantys ar nustatantys naują ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną, tačiau visais atvejais ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos“, išimtimi, negalima remtis ta aplinkybe, kad „teisinis reguliavimas nustatomas arba keičiamas pagal Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus įpareigojimus“. Priešingai nei teigiama aiškinamajame rašte (SGDTĮ pakeitimo projektu įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktuose nustatyti pareigojimai, be kita ko, šiuo metu su Europos Komisija yra suderinta siūloma modifikuota valstybės pagalbos schema ir laukiama oficialaus sprendimo), ES įpareigojimo nuo 2019 m. sausio 1 d. taikyti Projektu siūlomas nuostatas nėra, o Komisijos leidimas taikyti modifikuotą valstybės pagalbą jokių būdu negali būti laikomas įpareigojimu Lietuvai. Norint pasiremti kita šio straipsnio 4 dalyje numatyta išimtimi, t.y. kad „nustatomas ūkio subjektams palankesnis teisinis reguliavimas“, reiktų pagrįsti, kad prievolė pirkti 50 proc. dujų biržoje yra tikrai palankesnis teisinis reguliavimas lyginant su prievole pirmumo tvarka pirkti dalį būtinojo kiekio iš paskirtojo tiekėjo. Šiame kontekste taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Projektu keičiamos esminis gamtinių dujų pirkimo būdas, pagrįstų sąnaudų apskaičiavimas, netenka galios sudarytos sutartys, o ūkio subjektai įpareigojami sudaryti naujas, ir visa tai yra pakankamai svarbus galiojančio reguliavimo pasikeitimas. Taip pat primintina, kad Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytas įstatymų įsigaliojimo terminas yra objektyvus įstatyminis ir net gi Konstitucijos imperatyvas, todėl subjektyvi suinteresuotų ūkio subjektų pozicija ir nuomonė dėl ankstesnio įstatymo įsigaliojimo termino neturi jokios teisinės reikšmės.

6. Kadangi tai susiję su naujų įpareigojimų (ir suvaržymų) ūkio subjektams nustatymu, taip pat būtina aiškinamajame rašte pagrįsti reikalavimą įsigyti ne mažiau kaip 50 proc. dujų kiekio per metus biržoje. Vien konstatavimas, kad „mažiau nei 50 proc. viso reguliuojamų energijos gamintojų suvartojamų dujų kiekio neturėtų reikšmingos įtakos siekiant įgyvendinti įstatymų projektų pakeitimais siekiamų tikslų“ nepakanka, ypač atsižvelgiant į aiškinamajame rašte išdėstytus šių projektų tikslus – 1) didinti biržos likvidumą, 2) didinti konkurenciją tarp tiekėjų, 3) skatinti didžiuosius vartotojus dalį dujų įsigyti konkurencinėmis sąlygomis. Kol nepateikti tai pagrindžiantys argumentai, manytina, kad netgi 5, 10, 15 ar 20 proc. suvartojamų dujų privalomas pirkimas biržoje leistų pasiekti visus šiuos tikslus.

Dėl siūlomo naujo teisinio reguliavimo pagrindimo ir aiškinamojo rašto

1. Būtina aiškinamojo rašto 5 punkte pateikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatus. Vien konstatuoti, kad „neigiamų Įstatymų projektų pasekmių nenumatoma“ nepakanka, nes iš tokios teiginio nesimato, ar apskritai koks nors poveikio vertinimas buvo atliktas, kuris leistų taip teigti, ar tuomet tikimasi teigiamo poveikio ir kuo remiantis teigiama, kad neigiamo poveikio nebus.

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje taip pat numatytas ir kitas tikslas, kad „galutinės elektros energijos ir *gamtinių dujų kainos Lietuvoje pramonės srityje bus mažiausios regione* (palyginti su kitomis Baltijos valstybėmis, Skandinavijos bei Vidurio ir Rytų Europos šalimis)“ (1.1.6.1.), todėl poveikio įvertinimas turėtų įvertinti ir šio tikslo pasiekimą, visų pirma atsižvelgiant į šias aplinkybes:

- Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos 1.2.2. punkte yra nurodyta, kad Projektais siekiamus tikslus, t.y. tiekimo saugumą, tiekimo maršrutų diversifikavimą regione padidins, didesnę regioninės rinkos likvidumą bei konkurenciją tarp tiekėjų skatins ir galimybes

efektyviau išnaudoti suskystintų gamtinių dujų terminalą Klaipėdoje sudarys ne dujų prekyba biržoje, o iki 2021 metų įgyvendintas Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties (GIPL) projektas, kuris sujungs Baltijos šalis ir Suomiją su bendra ES dujų rinka. Todėl 1) nesant įgyvendinto GIPL projekto 2) galimai nebus konkurencijos tarp tiekėjų, atitinkamai 3) biržoje gali iš esmės prekiauti tik vienas paskirtasis tiekėjas, kuris, kaip teigiama aiškinamajame rašte, 4) „maržą gaus tik tuomet, jeigu sugebės realizuoti dujas brangiau nei to mėnesio vidutinė dujų importo kaina į Lietuvą“, o 5) reguliuojami tiekėjai vis tiek bus įpareigoti pirkti ne mažiau kaip 50 proc. dujų biržoje, t.y. iš galimai vienintelio pardavėjo (kuris suinteresuotas bent jau šią dalį dujų parduoti kuo brangiau). Todėl reikėtų įvertinti, ar tokia situacija turės poveikį vartotojams parduodamų gamtinių dujų kainoms;

- Kaip nurodyta Teisingumo ministerijos rašte, reikėtų įvertinti poveikį ir esant priešingai situacijai, t.y. jei tiekėjų būtų daugiau ir jie pasiūlytų tiek dujų ir tokia kaina, kad pirkėjai biržoje nebepirktų gamtinių dujų iš paskirtojo tiekėjo, t.y. SGD terminalo, o jas įsigytų iš kitų tiekėjų. Tai taip pat galėtų turėti pasekmių ir jų įvertinimas turėtų būti išdėstytas aiškinamajame rašte.

- Aiškinamajame rašte (1 punktas) reikėtų vienodai vartoti sąvokas „2017 m. Lietuvos gamtinių [dujų?] biržos prekybos aikštelėje GET Baltic (toliau - birža)“, „Lietuvoje sukurta GET Baltic dujų [birža?]“, „GET Baltic biržos Lietuvos prekybos aikštelėje“;

- Aiškinamojo rašto 3 punkte du kartus kartojama ta pati pastraipa „Šie SGD terminalo būtinąjo kiekio tiekimo ir pirkimo įpareigojimai nustatyti kaip valstybės <...> kuris negali būti ilgesnis nei 10 metų nuo SGD terminalo eksploatavimo pradžios“;

- Rekomenduotume aiškinamajame rašte ir lydinčiuosiuose dokumentuose nevartoti išsireiškimo „įmonių grupė“, nes juridinis asmuo ir jo filialai (atstovybės) nėra įmonių grupė.

- Aiškinamojo rašto 11 punkte reikėtų nurodyti visus įgyvendinamuosius teisės aktus, kurie turės būti priimti įstatymui įgyvendinti, be kita ko ir tuos, kurie nurodyti aiškinamojo rašto 4 punkte (VKEKK tvarka dėl vidutinės gamtinių dujų biržos kainos nustatymo) arba projekte (VKEKK tvarka dėl vidutinės importo kainos apskaičiavimo) ir t.t.

Vyriausiasis patarėjas

Deividas Kriaučiūnas

Deividas Kriaučiūnas, tel. 870663817, el. p. deividas.kriauciunas@lr.lt